

בפרישה מן הבית בלבד. ועוד, משום חשש רחוק של טומאת ביתו לא היו מצריכים פרישה מלכתחילה, אבל עתה שלמדנו פרישה ששה, מוסיפים יום אחד משום טומאת ביתו (רישב"א ועוד).

*

ופתח אהל מועד תשבנו... נשזה את האמור במקומות אחרים: אשרי יושבי ביתך... בחרתי הסתופף בבית אלקי; שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות... – מפסוקים אלה נראה כי הישוב בבית ה' מתמסר אל הרעיון המתבטא במקדש; אף הוא מחדיר אל לבו את המחשבות וההחלטות הנלמדות מבית ה'; שכן רק על ידי כך יכולה הישיבה בבית ה' להיות מטרה של כיסופים אנושיים. משום כך נראה לנו שהישיבה פתח האוהל במשך שבעה ימים כללה גם את התפקיד הזה: הכהנים קלטו שפע הגיונות קודש המשפיעים על ההכרה והרצון; הללו באים לידי ביטוי במקדש אוהל מועד; והשמירה עליהם היא עיצומה של עבודת הכהונה, שהישיבה פתח האוהל הכינה לקראתה' (רש"ר הירש, סוף סדר צו).

ע"ע בספר מחשבות חרוץ (עמ' 56) שענין הפרשת הכהן שבעה ימים, להיותו כמלאך מנוקה מתאוות, קודם שבא לכפר על מעשה עזא ועזאל ביוהכ"פ, או לטהר מטומאת מת שהוא להסיר חלאת המיתה. ענינים ורמזים נוספים בענין הפרשת כהן גדול שבעת ימים – ראה: עשרה מאמרות מאמר העתים כג; קדושת לוי לראש השנה; עבודת ישראל ליוהכ"פ; שם משמואל פר' צו תרע"ב.

דף ד

'זה וזה מזין עליו כל שבעה'. הזאת הדם בשבעת ימי המילואים היתה מדם האיל, ככתוב (שמות כט, יט–כא). ומבואר אם כן שגם האיל היה קרב בכל יום משבעת ימי המילואים ואעפ"י שאין הדבר מפורש בכתוב, וכמו שכתב ראב"ע (ויקרא ח, לד), דלא כ'דעת רבים' שהביא שם שפר החטאת בלבד היה קרב בכל יום ולא האיל.

'ושני תלמידי חכמים... מוסרין לו כל שבעה כדי לחנכו בעבודה'. בכמה מקומות מצינו כעין זה; כדי להשפיע על אדם, להוכיחו או ללמדו, טובים השנים מן האחד (ע' תוס' ישנים).

ע' במכות י: 'מוסרין לו שני תלמידי חכמים... אומרים לו אל תנהג בו מנהג שופכי דמים...'; סוטה ז. 'מוסרין לו שני ת"ח שמא יבא עליה בדרך' (ע"ש); וכיוצא בזה בברכות לד: ושם סג.

ובתורא"ש כתב הטעם, שאם ישנה דבר – יעידו עליו שמסרו לו הלכות הקטרה ולא יוכל להצטדק.

'בזאת יבא אהרן אל הקדש – במה שאמור בענין. מאי היא – בענין דמלואים'. וכי מלואים נאמרו בענין? – אלא נאמר מות שני בני אהרן שמתו במלואים, הרי כאילו מלואים נאמרו בענין (ירושלמי). ורש"י מפרש 'בענין' – שלמעלה, בפרשת 'ויהי ביום השמיני'.

יצוין שגם סמיכות זמנים היתה, שפרשת עבודת היום נאמרה ביום השמיני למלואים – כמו שאמרו בגטין ס. 'שמונה פרשיות נאמרו בו ביום...'. וע"ע משך חכמה אחרי טז, א.

(ע"ב) 'ויקרא אל משה [משה] וכל ישראל עומדין ולא בא הכתוב אלא לחלק כבוד למשה'. יש

מי שמפרש 'לחלוק כבוד' – להאציל מכבוד ה' על משה רבינו, שבכך יהא מוכן משה לקבל את קדושת הדיבור (עפ"י 'צוה הכהן' קעג).

כיוצא בזה פירש הב"ח (או"ח רכד) נוסח ברכת הרואה מלכי ישראל 'שחלק מכבודו לבשר ודם' – 'דבמלכי ישראל חלק מכבוד עצמותו הוא כבוד השכינה, ולמלכי אומות העולם נתן מכבודו, מעולם הפירוד מתחת מחנה השכינה'.

'לא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושתיה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת'. בעליה השניה והשלישית לא נאמרה פרישה למירוק אכילה ושתיה – נראה מזה שבירידותיו מן ההר לא אכל מאומה, כי בירידה הראשונה בי"ז בתמוז היה טרוד בביעור העגל ועובדיו [וכמו שאמרו אזהרה לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמים כלום כל אותו היום, מ'לא תאכלו על הדם'], ובלילה שלאחריו בלא ספק היה מסדר תפילתו שהוא עתיד להתפלל למחר לכפר עליהם. ובירידה השניה היה עוסק במצות 'פסל לך שני לוחות'. נמצאו מאה ועשרים יום עברו על משה רבינו בלא אכילה ושתיה (עפ"י עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו, מאמר העתים כד ומאמר חקור הדין ג, ט).

'דאי סלקא דעתך וישכן כבוד ה' מראש חדש, ויכסהו הענן להר, ויקרא אל משה ביום השביעי לקבולי עשרת הדברות, הא קבילו להו משה והא אסתלק ענן משה' ואם כן מהו ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן – אבל אם נפרש ויכסהו הענן למשה, מסתמא לא נסתלק הענן כל ארבעים יום שהרי לא עלה משה למרום וכנראה נתכסה בענן, כי ישראל לא היו רואים אותו. וזה שנאמר ויכסהו הענן ששת ימים – לענין פרישה נאמר, אבל היה שם ענן כבד כל הארבעים (תוס' רא"ש ועוד. וע' פרוש נוסף במרומי שדה).

'ד' זריקא רמי קראי; כתיב ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכתוב ויבא משה בתוך הענן... דבי רבי ישמעאל תנא, נאמר כאן בתוך ונאמר להלן בתוך... מה להלן שבייל... אף כאן שבייל'. זהו תירוץ נוסף לרומיית המקראות; בסיני שנאמר בתוך היה שביל שאליו הוא נכנס, ואילו באהל מועד שלא נאמר שם 'בתוך', לא היה יכול לבוא מפני הענן (עפ"י תורי"ד; מהרש"א; רש"ש).

'לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורהו' – שיקראוהו בשמו קודם שמתחיל לדבר אליו, מעין נטילת רשות מחברו לדבר (עפ"י מהרש"א).

'מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בכל יאמר עד שיאמר לו לך אמור, שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר'. נראה שמצד דין 'לשון הרע' אין איסור לומר לאחרים אלא בסוג דברים שעל ידי גילויים עלול חברו להיזק או להצטער, כגון שסיפר לו מעניני עסקיו ומסחרו, אבל שאר דברים מותר מן הדין לגלותם, אך מצד הנהגת האדם במדה טובה צריך להרגיל עצמו בכל אופן שלא יאמר שום דבר שאמר לו חברו אלא אם אמר לו לך אמור, וכמו באמירת הקב"ה למשה שאין שייך שם כלל נזק או צער בגילוי הדברים ואעפ"כ הוצרך משה לאמירת 'לך אמור'.

ועוד אפשר שזה שאמרו שהוא ב'בל' יאמר' היינו דוקא אם הכניסו לביתו ביחידות לספר לו [דומיא דאמירת הקב"ה למשה באהל מועד ביחיד], שנראה קצת שמקפיד בדבר שלא יתגלה, אבל אם סיפר לו בחוץ שאין שום גילוי שהוא מקפיד, מותר לומר לאחרים – בדברים שאין בהם שום חשש נזק ופגם.

ואם סיפר לו בפני שלשה אנשים, הרי שאינו חושש לגילוי הדבר ומותר לאמרם לאחרים כל שלא גילה דעתו בפירוש שהוא מקפיד על כך (עפ"י חפץ חיים הלכות לשון הרע סוף כלל ב). לפירוש השני מובן מדוע נקטו מקרא זה ולא שאר 'לאמר' שבתורה, כי כאן הדבר היה בהצנע. ובריטב"א פירש באופן אחר. וע"ע שאלות דרב אחאי גאון כה; פירוש רבנו האלשיך הק' אסתר ב, כ; דברי שלום ח"ה נ.

*

'נכנסו מים תחת דם'. ברמז: קודם שנתחזקה הכהונה באהרן ובבניו, היו צריכים לזריקת דם הקרבנות עליהם, המורה על מסירות נפש לה', כי הדם הוא הנפש. בכך השיגו הכהנים למסור נפשם לעבודה. ואולם אחר שנתעצמה בהם הכהונה, שוב אינם צריכים לזריקת דמים אלא הזאת מים באזוב, המורה על שפלות וענוה ושפיכת לב, שצריך הכהן הגדול ליזהר לבלי רום לבבו בכהונתו הגדולה, ולשפוך לב כמים, כמובא בפיוט לפרשת פרה (עפ"י משך חכמה ר"פ עקב).

*

'... והחזן אומר 'תגלה'. 'הכל הבו'. והקהל עונים 'ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו' – שש תיבות, כנגד ששה ימים שנשתהה משה בענן טרם נכנס במקום קדושה, כדי שיתעכל המאכל שבמעיו. 'תורת ה' תמימה' עד 'כל החוסים בו'. והם ארבעים תיבות, כנגד ארבעים יום שעמד משה בהר לקבל התורה' (מתוך 'מטה משה' רכד).

דף ה

'אמר רב יוסף: סמיכה... רב נחמן בר יצחק אמר: תנופה... רב פפא אמר: פרישת שבעה... רבינא אמר: ריבוי שבעה ומשיחה שבעה...'. וסימנך: ס' ס'; נ' נ'; פ' פ'; ר' ר' [רב יוסף – סמיכה. רב נחמן – תנופה. וכו'] (חשק שלמה, בשם אחיו). ומר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי (תוס' ישנים). וע' בחדושי הנצי"ב, מדוע כל חכם פירש אחרת מדברי חבריו.

ולדורות מנא לן דלא מעכבא דתניא וכפר הכהן... וא"ת מדוע צריך לימוד מיוחד שאינו מעכב הלא בכל מקום צריך שישנה עליו הכתוב לעכב. יש לומר שאילולא ילפותא הייתי אומר ללמוד ממילואים שנאמר בהם ככה כדלהלן, והרי דין ריבוי שבעה נאמר בפרשת המילואים, על כן הוה אמינא בין לשעה בין לדורות מעכב.

(ע"ב) 'תינח כל מילתא דכתיבא בהאי ענינא, מילתא דלא כתיבא בהאי ענינא מנא לן...'. רש"י מפרש שהכוונה היא על נתינת האורים-ותומים הכתובה בעשייה ואינה כתובה בצוואה. יש אומרים שפרוש זה מתישב רק עם שיטת רש"י (שמות כה, ל) וראב"ד (בית הבחירה ד, א. וע' גם בריטב"א להלן

א. ביום השמיני למילואים הקריב אהרן עגל לחטאת [בן שנתיים. ע' ר"ה י.], ואיל לעולה. ועוד לקח מבני ישראל עגל לעולה ושור ואיל לשלמים. ועוד הקריבו שני פרים ואיל אחד (עולות) – מוספי ראש חדש. סך הכל חמשה פרים (שנים מהם עגלים) ושלשה אילים.

ביום הכיפורים הקריב למוסף פר אחד ואיל אחד (עולות). ועוד פר חטאת ואיל עולה אשר לאהרן – כדברי רבי. ולרבי אליעזר בר' שמעון, היה קרב איל נוסף (עולה) לחובת היום. סך הכל שני פרים ושנים או שלשה אילים.

הרמב"ם (עבודת יום הכפורים א,א; תמידין ומוספין י,א) פסק כרבי [וכן דעת רבי אליעזר ורבי עקיבא. ע:], שאיל העם הוא האיל האמור בחומש הפקודים במוספין [ומשמע ברמב"ם שנקרא 'מוסף', ואילו רש"י כאן פירש בתירוץ הגמרא שאינו קרוי 'מוסף'].

ב. בעצרת הקריבו פר ושני אילים (עולות) על הלחם, ועוד שני פרים ואיל אחד (עולות) – מוספים. סך הכל שלשה פרים ושלשה אילים.

[מבואר בגמרא שיותר יש להשוות דין המלואים ליום הכפורים מלהשוות לעצרת וראש השנה, כי ביום שמיני למלואים וגם ביום הכיפורים קרב עבור הציבור רק איל אחד לחובת היום, ואילו בעצרת שני אילים (כ"ה לפרש"י. ויש פירושים נוספים – ע' תו"י; ספר הישר לר"ת שג תשע. וע"ע גבורת ארי, רא"מ הורביץ); במלואים וביהכ"פ פר ואיל קרבים משלו, להוציא עצרת ור"ה שמשל ציבור הם (ר' אבהו); בשניהם פר לחטאת ואיל לעולה, שלא כעצרת ור"ה שהכל עולות (רב אשי); בשניהם העבודה נעשית בכהן גדול, להוציא בשאר דברים. וי"א: בשניהם מתחילה עבודה במקום שלא היתה שם עבודה מקודם. רבינא).

בשלשת הימים הללו היו קרבים לפחות שני שעירי ציבור לחטאת. במלואים – שעיר המלואים ושעיר ראש חדש, מלבד שעיר נחשון שקרב בו ביום; ביהכ"פ – שעיר הכיפורים הנעשה בפנים, ושעיר אחד למוסף. [ועוד שעיר המשתלח]; בעצרת – אחד האמור בסדר אמור ואחד בחומש הפקודים (עפ"י תוס').

מניין הכבשים (כולן עולות מלבד שני כבשים שבעצרת); בשמיני למלואים – עשר (אחד קרבן העם, שני תמידים, ושבעה כבשים למוסף ראש חדש). ביום הכפורים – תשע (שני תמידים ושבע מוספים). בעצרת – שמונה עשר (שני תמידים, שבעה מוספים, שבעה על הלחם, ועוד שני כבשים לשלמים, המונפים עם הלחם).

ב. פר ואיל של כהן גדול, הן בימי המילואים הן ביום הכיפורים – היו באים משלו. ואפילו לדברי רבי יונתן שכל מקום שכתוב קח לך ועשה לך – משל ציבור, כאן שונה, שכן משמע משינוי לשון הכתוב בפרשה שהם באים משלו. (ע"ע להלן נא).

דפים ב – ד

- ד. א. מהם המקורות לפרישת שבעה בעבודות יום הכיפורים ובמעשה פרה אדומה?
ב. האם הפרשת הכהן הגדול קודם יום הכיפורים מעכבת בהכשר העבודה?

א. נחלקו חכמים במקור דין פרישת שבעה; לרבי יוחנן, וכן שנו בברייתא אחת, דין פרישה ביום הכיפורים נלמד ממה שנאמר במלואים כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם. ובפרה, הפרישה היא מעלה בעלמא. ורבי יוחנן בשם רבי ישמעאל דרש מלעשת דמלואים – אלו מעשי פרה. וכן אמר רבי יהושע בן לוי.

[מבואר בברייתא בגמרא שמהכתוב הזה למדו לדורות, אבל לשעתו לא הוצרכו לכך לפי שנאמר בזאת יבא אהרן אל הקדש... ('בוה' או 'באלה' לא נאמר) – במה שאמור בענין; פרישת שבעה].
וריש לקיש למד פרישת שבעה מסיני, ממה שנאמר בעלייתו של משה רבינו שכיסהו הענן [למשה – כדברי רבי יוסי הגלילי, ולא כרע"ק, ר' נתן ור' מתיא בן חרש] ונתקדש ששה ימים קודם כניסתו למחנה שכינה, זה בנה אב לכל הנכנס למחנה שכינה שטעון פרישה. [ומה ששנינו 'שבעת ימים' – כרבי יהודה בן בתירא שחושש לטומאת ביתו, שמא אם יזקק לאשתו תראה דם בשעת ביאה ונמצא טמא שבעת ימים, לכך הוסיפו שביעי על ששה דאורייתא].

א. התוס' (ד"ה נכנסו וד"ה הוא) צדדו לומר שהלימוד ממלואים אינו לימוד גמור אלא אסמכתא בעלמא הוא, אבל לריש לקיש הלומד מסיני, משמע שנקטו (בד"ה זה) שלימוד גמור הוא ודין תורה [אך לכאורה זהו רק ביום הכפורים, אבל פרישה בפרה אינה אלא מעלה, כי אין שייך ללמדה מסיני. עפ"י אחרונים].

והרמב"ם (עבודת יוהכ"פ א, ג; פרה אדומה ב, ב) כתב שההפרשות הללו קבלה ממש רבינו. ונקטו המפרשים בדעתו שזהו דין תורה [ופסק כרבי יוחנן בשם רבי ישמעאל וכרבי יהושע בן לוי וכסתימת הברייתא. ובה תודה; חזו"א. וכ"מ בפסקי הרי"ד]. וכן משמע מדברי רבנו יהונתן שפרישת שבעה (של יום הכפורים עכ"פ) דין תורה הוא. וכן מבואר בתורא"ש שהדרשה ממילואים לפרישת יום הכיפורים אינה אסמכתא אלא דרשה גמורה היא. וכן משמע מכל מהלך הסוגיא (גבורת ארי ובה תודה). ובחזון איש (קטוב, ב) צדד שגם התוס' לא כתבו אלא שהדרשה היא אסמכתא, אבל עצם הפרישה מחויבת מהלכה.

ב. התשב"ץ (ח"ג קלו) כתב שרבי יוחנן חזר והודה לריש לקיש, שמקור דין פרישה הוא מסיני ולא ממלואים.

ג. יש אומרים שלפי רבי יהודה בן בתירא אין צורך בלימוד מהכתוב לדין פרישה אלא הטעם משום חשש טומאת ביתו [אך אפשר שמן הטעם הזה לבד לא היה צריך לפרוש ללשכת פרהדין דוקא] (ע' ירושלמי כאן; תוס' הרא"ש וריטב"א).

ואולם החזו"א (פרה ו, ב) כתב שאין מי שחולק על רבי יהודה בן בתירא, אלא עיקר דין הפרישה גם לריב"ב הוא ממילואים או מסיני או מעלה אלא שריב"ב נתן טעם לכך שמפרישים אותו מביתו.

ד. יש מי שחידש לדעת הלומדים יוהכ"פ ופרה ממילואים, שמקרא פרשה בזמן עבודת יום הכפורים ובעשיית הפרה – מן התורה, כמו במילואים שהיה מקרא פרשה מעכב [ומכאן רמז לקריאת פרשת פרה מהתורה] (עפ"י משך חכמה חקת יט, כ. וע' שפת אמת סה:).

ב. ריש לקיש הוכיח ממשנתנו שאין ההפרשה מעכבת, שלכך שנינו 'מתקינים כהן אחר תחתיו', ולא מפרישים אותו מביתו. וכן אמר רב פפא (ה.).

הרמב"ם לא הביא דין זה, ואפשר שסמך על מה שכתב 'מתקינים' (לקוטי הלכות).

מדברי רבנו יהונתן מלונגיל משמע שלפי רבי יוחנן ההפרשה מעכבת, דלא כריש לקיש (וצ"ע).

דפים ג – ד

ה. א. וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן – מתי היה מעשה זה, ואת מי כיסה הענן?

ב. ויבא משה בתוך הענן – כיצד, והלא נאמר ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן הענן מעל המשכן?
ג. ויקרא אל משה וידבר... – למה הקדים קריאה לדיבור?
ד. וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר – מהו 'לאמר'?

א. וישכן כבוד ה' על הר סיני, ויכסהו...; לרבי יוסי הגלילי, זה היה מעשה אחר עשרת הדברות. משה עלה בענן ונתכסה בענן ונתקדש בענן. ויכסהו הענן – למשה, כדי לקבל שאר דברי התורה ואת הלוחות. ופרישה זו הוצרכה בגלל כניסתו למחנה שכינה. ואותם ששת ימי פרישה הם בכלל הארבעים יום שעלה. [וכן מפרשים רבי נתן ורבי מתיא בן חרש אלא שלדעתם לא בא הכתוב ללמד על כל הנכנס למחנה שכינה שטעון פרישה רק כאן הוצרך למרק אכילה ושתייה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת, או כדי לאיים עליו, כדי שתהא תורה ניתנת באימה ברתת ובויע. עפ"י רש"י. ועמהרש"א].

רבי עקיבא אומר: וישכן כבוד ה'... – מראש חדש סיון. ויכסהו הענן – להר [אבל משה הלא עלה וירד אל העם לסירוגין, ולא פרש באותם הימים]. ויקרא אל משה ביום השביעי – בשביעי לסיון, לומר עשרת הדברות. ומשה וכל ישראל עומדים ושומעים אלא שבא הכתוב לחלוק כבוד למשה, לכך הוזכר משה לבדו. [ואילו לריה"ג ניתנה התורה בששי בסיון ולכן אי אפשר לפרש 'ביום השביעי' על יום מתן תורה, אלא שביעי לפרישת משה, דהיינו ביום י"ג בסיון].

ב. ויבא משה בתוך הענן – מלמד שתפסו הקב"ה למשה והביאו בענן (ר' זריקא ואמרי לה ר' אלעזר). דבי רבי ישמעאל תנא, שביל היה לו בתוך הענין שנכנס דרכו (בתוך – בתוך לגזרה שוה. ובאהל מועד שלא נאמר 'בתוך' לא היה שם שביל, לכך לא יכול היה לבוא מפני הענן. מהרש"א).

ג. למה הקדים קריאה לדיבור? – לימדה תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קוראו (בשמו), כדברי רבי חנינא.

לכל הדיבורים קדמה קריאה, אעפ"י שלא נאמר בפירוש. כן משמע בגמרא ומפורש במדרש (מהרש"א).

ד. א"ר מנסיא רבה: מנין לאומר דבר לחברו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור, שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר.

נראה שמעיקר הדין אין איסור אלא בדברים שיכולים לגרום לו נזק או צער אם יאמרם לאחרים, אבל שאר דברים אין איסור אלא משום מדה טובה. עוד אפשר שלא אסרו כאן אלא כאשר קוראו לדבר אליו ביחידות שנראה קצת שמקפיד שלא יאמרם לאחרים, אבל בלאו הכי מותר מלבד דברים שיש בגילויים חשש נזק או צער (עפ"י חפץ חיים).

דף ה

- א. המעשים האמורים בימי המלוואים – אלו מהם מעכבים ואלו אינם מעכבים?
ב. כהן גדול שלא נמשח ולא נתרבה שבעה ימים – האם כשר לעבודת יום הכפורים?
ג. האם מנחת חינוך הכהנים היתה קרבה במלוואים?